

დესტინიან ნაქერს მოუტურის ქალაქი და მოაწყო სოფლისკურთხეობის და სახელმწიფოს. მაშასადამე მრეწველთა საბჭომ და ჩვენმა საზოგადოებამ უნდა გამოცდნის ყოველწლიურ ხარჯისათვის კიდევ 34.600 მან.

ბ. მზრუნველის წინადადებით მრეწველთა კრებამ დაადგინა ორი პროცენტი თავის შემოსავლისა გადასლოს ყოველწლიურად ამ სასწავლებლის დასაარსებლად. მანვე განაცხადა კიდევ, რომ სამოსწავლო ოლქი იქისთვის თავის ხარჯზე ქათურის შეიქცევის რაიონში არ სებულ სასოფლო სკოლების შენახვის იმ პირობით, რომ ყოველწლიური ახლანდელი ხარჯი ამ სკოლებზე 5.950 მან. გადიდოს ტენტიურ სასწავლებლისათვის. ქუთაისის ქალაქის თავმა ილია ჩიქოვანმა კრებაშივე განაცხადა, რომ ქალაქის თვითმმართველობამ გადაწყვიტა ამ სასწავლებლის საჭიროებისათვის მოსკოვის ერთი ნაწიერი საღობის ტყეში 30.000 მან. საფასვს; უფასოდ დაუთმოს ეკლარის ქვა შენობის ასაგებად და გადასცეს კიდევ ქალაქის საღობოში შენახული ცენსაკუთრებული თანხა 52.000 მან.; ხოლო ყოველ წლიურად სასწავლებლის შესახებად გადიდოს 1000 მან.

ამნაირად პირველ დაწყებისათვის ბევრი რამ არის გაკეთებული. სრული იმედოვნად ვიჭირობთ, რომ ბევრიც გაკეთდება შემდეგში.

ამის თავმდებოა ის აღტაცება და შეუწყვეტელი ტაშისკრა, რომელიც ხელაწყოდა კავკასიის სამოსწავლო ოლქის გამგეს მრეწველთა კრებაში ღირს შესანიშნავ სიტყვის წარმოთქმის გამო. სხანს, საზოგადოება გამსჭვალულია, იმ აზრით, რომ, რაც შეიძლება მალე ეს წინადადება სისრულეში მოიყვანოს.

მართლაც, როგორ არ უნდა დაბაოლოვდეს მალე საქმე, რომელიც მზრუნველისა არ იყოს, 21 წელიწადია, რაც მორიგე საქმეთი ითვლება?

ეჭვი არ არის, რომ ქუთაისის დაქმნარების საქართველოსა და შეიძლება კიდევ მთელი კავკასიის ქალაქების თვითმმართველობანი, აგრეთვე ჩვენი თავდაზნაოლადეები.

ნუ დაევიწყებთ ამასთანავე, რომ სწავლის ფასის გადახდიდანაც შემოვა თანხა. სწავლის უფლებისათვის დადებული ფასად წელიწადში 60—80 მან.

რაც შეეხება ახლანდელ არსებულ სტრუქტურის მოშლისა და ამ თანხის (17.360 მ.) ტენტიურ სასწავლებლისათვის გადადგება, ეს ცოტა საკუთმანო საგანია, რომელსაც შეიძლება ბევრი მოულოდნელი ვენება მოჰყვას და ამიტომ ბ. მზრუნველის ამ წინადადების ასრულება ჩვენ სასარგებლოდ არ მოგვანია.

ამ სასწავლებლის დაარსება მეტად საჭიროა, მეტად სასარგებლოა, რომ ვინმე ჩვენთანაა, ყველა პირი იქნება იგი, თუ საზოგადო დაწესებულება, გულგრილად გვედრე უპასოებს მას მით უფრო, რომ ეს სასწავლებელი საშუალოა, და მაშასადამე მასში კურსდამთავრებულს უფლება აქვს რომელსავე უმაღლეს სასწავლებელში შევიდეს და სწავლა განაგრძოს.

ჩვენ ჩვენის მხრით იმდენად შევეუბრებთ ამ საქმეს, მის კეთილად ასრულებას, რადგანაც გვექმს შვი ქვის მარქველთა საბჭოს საქმიანობა, რომელსაც მეთაურობს კაცი ფიზიკური და ნიჭიერი.

საბჭოს ბ. თამაზმანამ თავის სახალხო სიტყვაში სრულიად სამართლიანად შენიშნა, რომ საქმის მოსაწესრიგებლად და მოთავეთა წასახალისებლად უსათუოდ საჭიროა ამ მომავალ სასწავლებლის მესვეურთა მართვა-გამგეობის საქმეში მეტი თვითმოქმედების უფლება მიენიჭოს.

ჩვენის აზრითაც ეს უპირველესი პირობაა, რომ საზოგადოება გულ-მოღვინედ შეუდგეს ამ ყოვლად სასარგებლო საქმიანობის ხელის შეწყობას. თორემ შეზღუდულ პირობებში წარმართული საქმე უეჭველია მალე ჩაიფუტება.

ბ. მზრუნველის უნებულოდ გადადგმული ნაბიჯი გვაიმედებს, რომ ქუთაისის მომავალ განათლების წყაროს ჩვეულებრივი ბედი არ ეწვევა.

თამარ-მეფის 700 წლის დღესასწაული.

„სახალხო გაზეთში“ თ. სახოკია უსაყვადურებს ქართველობას, რომ თავდარიებს არ შეუდგა აქამდინ თამარ-მეფის 700 წლის დღესასწაულის მოწყობასათვის. ეს 700წელიწადი ითვლება იმ დღიდან, როდესაც აღსრულდა სამქართველოს წარჩინებულ დედა-მეფე, აწ წმინდანად აღსარებული ქართულ ეკლესიისაგან.

საყვადური სამართლიანია!

სწორედ სამარცხვინოა ჩვენთვის ასეთი გულ-გრილობა! ამ 6 წლის წინადაც უკვდავ დიმიტრი კიფიანის შვილს ნიკოლოზს, ბრძოლაში ფრანგულად გამოეცხადო თამარ მეფის შესახებ წი

გნში აღუნიშნავს, რომ ამ შვიდ წელიწადში შესრულდება თამარის 700 წლიური დროით შევადგეთ სამზადისსო.

არავითარი ლაპარაკის გაგრძელება საჭირო არ არის! ახლავ უნდა შევედგეთ მზადებას და იუბილეს დღეს დავნიშნათ. თ. სახოკიას აზრით სჯობს დაიწინწოს თამარობა დღეს. ე. ი. 1-ლ მაისს, მაგრამ ამის გადაწყვეტა განსაკუთრებულ კომისიას მოვანდით. ამ კომისიას აირჩიევენ საქართველოს საზოგადო დაწესებულებათა და პრესის წარმომადგენლები.

„თემის“ რედაქცია.

თ. როდინიშის საპარტეზლო მონაცვლის გამო.

რუსეთში მოგზაურობის შემდეგ, სადაც ლექციებს კითხულობდა, ჩვენ გვეწვია სახელგანთქმული დიპლმატი ახლანდელ წინანდელი სთათბიროსი თედორე იზმაილის ძე როდინიშე. როდინიშის სახელი პოპულარულია რუსეთში. იგი კადეტების შემარცხენ ნაწილს უფრო ეკუთვნის. მაგრამ აქ, საქართველოს დედა-ქალაქში, იმიტომ კი არ სცეს პატივი, რომ პოლიტიკური პარტიის წარმომადგენელი არის, არამედ როგორც ერთი თვალსაზრისით საუკეთესო წარმომადგენელს კულტურულ რუსეთისა.

პირველი ლექციის თემა მან აირჩია „გლეხთა განთავისუფლების საკითხი რუსეთში“. ეს ლექცია წაიკითხა მან 22 დეკემბერს არტისტულ საზოგადოების დარბაზში. დიდძალი ხალხი დაესწრო. ბევრი უბილუბობის გამო შინ დაბრუნდა.

გამოვიდა თუ არა ლექტორი, მთელ დარბაზში იგრიალა დიდმა ტაშის ცრამი. ამ დემონსტრაციამ ძალიან დიდხანს გასტანა. როდესაც ტაშის ცრა შესწყდა, ბ. როდინიშეა ორიოდ სიტყვით მადლობა გადაუხადა საზოგადოების მოსაღმებისათვის და დასძინა, რომ იგი ამ საღმის მიზეზს აწერს თავის პიროვნებას კი არა, არამედ იმ დიდ საგანს, რომელიც დადებული აქვს საუფუძოდ მის ლექციას.

ბ. ლექტორმა ძალიან დაწერებოდა მოგვიხიბრა გლეხთა მონობის და მერე განთავისუფლების ამბავი. გაიჭრდა განთავისუფლების ბევრ დამახასიათებელ წამებზე. ნათლად დანახვა დამსწერ საზოგადოებას, თუ როდენიშე, როდენიშე გახედულია ბა და გმირობა დასჯიდა მაშინდელ მოღვაწეებს, რომ ეს შარავანდედით მოსილი საქმე—გლეხთა განთავისუფლება—სისრულეში მოუყვანათ. ეს მით უფრო ძნელი იყო, რომ თვით ხელმწიფეს უბადლებოდნენ მაშინდელი მონობის მოყვარულნი რუსის მებატონეები. მაგრამ, ყველა ეს სასურველი მოაწყო მხოლოდ იმ მოღვაწეების დიდმა რწმენამ და საქმისადმი სიყვარულმაო,—სთქვა ბოლოს ბ. როდინიშე. ახლა, როდესაც საქმე გაკეთდა, განთავისუფლება მოხდა, ყველაფრის წარმოდგენა ძნელიაო, მაგრამ მაშინდელ მოღვაწეების გმირობა უმეტესი იყო. აი სწორედ ამ მოღვაწეებს უნდა მივბაძოთ, იმავე რწმენით შევიტურვით და განვაგრძოთ მუშაობა უკეთესი მომავლისათვის, რომელიც უმეტესია, დავიდებოა.

ეს წარმოსთქვა ნიჭიერმა ორატორმა, რომელსაც ეტყობოდა, გარეშე მიზეზები უზღუდოდნენ აღმადგენს.

კითხვის დროს მსმენელთა წინაშე იდგა მესხურ დებუტატის, „სახალხო ტრიბუნის“ მაგიერ, პროფესორი ლექტორი, მშვიდობიანი ალერსიანი სიტყვით მობაძეა...

ზოგჯერ კი მოგვანებდათ შეგუებულ, კვლავ მღელვარე, მდინარეს. მხოლოდ ბოლოს, ისიც, ოდენად გამოჩინა თავის როდინიშისებური ძალა...

23 დეკემბერს წაიკითხა იქვე მეორე ლექცია მწერალ ა. ბერკენის შესახებ. ამ ლექციამ უფრო სინტერესო მასალა მოგვარა. სამწუხაროდ ლექტორმა შემოკლებით წაიკითხა. აგრეთვე დიდის ამბით მიიღეს. ლექციის მეორე ნაწილში მან მანტე ვერ დაჰფარა თავის „კადეტობა“, თითქმის მსურდა ეთქვა—ბერკენი რომ ცოცხალი ყოფილიყო, დღეს ჩვენს წრეში იქნებოდაო.

გ. დ.

საინტერესო წერილების აღმოჩენა.

ჩვენი მწერლის და საზოგადო მოღვაწის თავ. მიხეილ ბირთველის ძის თუმანიშვილის ქალაქებში უპოვნით ამის წინაა რამდენიმე წერილი, მასთან მიწერილი ნიჭიერი პოლონელ პოეტის თედოზ ლადი-ზაბლოცკის მიერ. ბ. ზაბლოცკი ცხოვრობდა კავკასიაში წარსულ საუკუნის მეოცე-ათიან წლებში. იგი გამოქვეყნებული იყო სამშობლოდან და სანხედრო სამსახურში ითვლებოდა. აქ საქართველოში პოლონელი მწერალი დაუახლოვდა ქართველ მწერლის წრეს. დაა

ხლოვებული იყო მის თუმანიშვილის გარდა ჩვენს სამაყე-მოსან ნიკოლოზ ბარათაშვილთან, რომელსაც ზემოთ აღნიშნულ წერილობით რამდენჯერმე უზახუნის საღმის. თედ. ზაბლოცკი სულ ახლანდელ იყო, როდესაც გარდაიცვალა 1847 წელს. მისი ნაწერები იბეჭდებოდა გამოჩენილ პოლონელ მწერლის კრამეცკის „აიუნეშვიში“, აგრეთვე პოდბერეცკის ყოველწლიურ გამოცემაში და სხვაგანაც. პეტერბურგში 1845 წ. ცალკე წიგნად გამოსცეს ზოგიერთი მისი ლიტერატურული ნაწარმოები. მისი პოეტური ნიჭი გამოსჭევივს თვალსაზრის იმ წერილებში, რომელიც მას მიუწერია მის. თუმანიშვილისათვის და რომელიც ამ დღებში გამოქვეყნებულია გაზეთ „ხაგვანოში“. პოლონელი ახალგაზდა მგოსანი ძალიან დაინტერესებული ყოფილა ქართული ლიტერატურით და საზოგადო საქართველოში. აი რას სწერს იგი ჩვენს მწერალს 1 ოქტომბერს 1838 წ. „ცარსკიე კოლოდცინა“:

„თქვენ არ მაცნობთ, რა ნ. ზე გქმთ ის მასალა, რომლის საშუალებით შეიძლება შევადგინო ქართულ ლიტერატურის მიკლე ისტორია. თუ რუსულ ენაზე, მაშინ განთავისუფლებთ შრომისაგან, რადგანაც, როგორც შემთხვევას ნების მომცემს, მე თვითონ ვავეცნობ ამ მასალას. თუ ქართულზე, მაშინ გთხოვთ თქვენ მომწოდოთ მოკლე აღწერა...“

„თქვენი ლექსი „ფოლა““ გადვილდოდა იმდენად, რამდენადც მგონია, სამაოდ კარგად,—თუ გასუთ, შემდეგ წერილთან გამოგვგზავნით...“

„გვერდითი თემაა! მითხარით, დაცულია რაიმე ისტორიული ანაბე ან მესაქმის გარდამავტა თამარის ციხის შესახებ, რომელიც აქ ჩვენს „ცარსკიე კოლოდცინა“ მოსტებნო და თუ შეგვგზავნით, მაცნობთ, მე ღმერთი გრწამო!“

მეორე წერილში, რომელსაც თარიღად აქვს 6 ნოემბერი 1838 წ. პოლონელი მწერალი სწერს შემდეგს:

„ნუღარ შეწყუბებით იმ მასალის გამოგზავნისათვის, რომელიც მჭირდება მე საბუთველოს განათლების და მისი სალიტერატურა ნაწარმოებთა ისტორიის შესადგენად. ამ მოკლე ხაზში იმედი მაქვს თბილისს მოვალ სამუდამოდ დასამარტულობა, შევისწავლო ქართულ მომცემს განმარტულობა, შევისწავლო ქართულ ენას და რამდენიმე ლიტერატურის გრავილ მასალას, რომელიც ლიტერატურის ნამდვილ ისტორიის დასაწერად, საჭიროა იცოდეთ ამ ლიტერატურის ენა, თქვენ თვითონ ყველაფერი გადასინჯეთ და გადითხოთ. უამისოდ ვერაფრის ხეირიან ვერ გააწვობთ...“

„თქვენი ლექსი „ფოლა““ ს თარგმანს თქვენი სურვილისამებრ ახალე გავგზავნით. მაშინ, რომ ცოცხალად დედას დავმარდო და ნუ მიმდინო მადლობას თარგმნისათვის, თქვენი ლექსი კარგია და ორიგინალური, მე ესთარგმნი ის იმ იმედით, რომ გავხიზარო ჩემი აღტაცება ჩემს თანამემამულე, ეს ჩემი მიუღებელია აზრია, რომელსაც მართო თქვენი არ გიცხადებთ, არამედ ყველას წინაშე გამო...“

მესამე წერილი დაწერილია ციხე კუბაში 29 მკათათვის 1839 წ. ეს წერილი პირადად პოლონელ მგოსანს შეგზავნა. პოეტურად გადმოცემის იგი თავის სულიერ მდგომარეობას. ამ წერილშიც იგი სთხოვს მის. თუმანიშვილს „უძღვნას თავ. ბარათაშვილს მისი გულითადი მადლობა სხვისად და პატივისცემისათვის“.

სამწუხაროდ აღარა ვიცით რა ამის მეტი ამ ორ ლიტერატორთა ურთიერთობის და განწყობილების შესახებ. არც ის ვიცით, შეისწავლა პოლონელმა მწერალმა ქართული ენა და შეადგინა თუ არა ქართულ ლიტერატურის ისტორია.

კარგს იზამდნენ მის. თუმანიშვილის მეგობრები, რომ დაბეჯითებით გადასინჯონ მისი არქივი. იქნება რაიმე სინტერესო მასალა კიდევ აღმოჩნდეს. როგორც დაკვირვებულს, განათლებულს აღმანს, ქართველ მგოსანს მის. თუმანიშვილს ბევრი რამ ექნებოდა დაცული. ჩვენის აზრით, საჭიროა აგრეთვე ვრცელი, მასალებით დასაბუთებული ბიოგრაფია დაიწეროს ამ თვალსაზრისით მოღვაწისა და მწერლისა. ამ საქმის შესრულება, რასაკვირველია, უფრო ადვილი არის მისი შვილებისათვის. ჩვენც ვცლით ამ შრომას.

ააადამიკოს თარხნიშვილის მამარის კარხნიშის გამო.

ამ დღებში პეტერბურგიდან ერთ ჩემ მეგობარსაგან მომივიდა წერილი, რომელშიაც მწერს, რომ ამ მოკლე ხაზში ამირბენ კუთხივებს განსვენებულ აკადემიკოსის თავ. ივანე რამაზის ძის თარხნიშვილის საფლავზე დადგმულ ძეგლისა. ამ ძეგლის აგებნაში მიიღია მონაწილეობა რამდენიმე რუსის მეცნიერს. ჩვენის მხრით, ვგონებ, ურიგო არ იქნება ძეგლის კუთხივების დროს, ჩვენი თანაგრძნობა გამოავსახდოთ.

მართალია, ბერისაგან გამოგონია, რომ პროფესორი თარხნიშვილი მოწყვეტილი იყო ჩვენს საზოგადოებას, არავითარ ჩვენს ნაციონალურ დაწესებულებაში მონაწილეობას არ იღებდა, მაშასადამე ჩვენთვის ის გამოუსადეგარი კაცი იყო, მაგრამ ამგვარი დასკვნა, ჩვენის აზრით უსაფუძვლოა. უსაფუძვლოა იმიტომ, რომ, როდესაც ჩვენ სჯა გვეცეს ისეთ ადამიანზე, როგორიც იყო განსვენებული თარხნი

შვილი, პირველად უნდა მივიღოთ მხედველობაში ის, თუ რა პირობებში გაიზარდა ის, რა სამსახური მიუძღვის მას მთელი კაცობრიობის წინაშე, რათი დამსახურა თანაგრძნობა, არამც თუ რუსეთის, თვით საზღვარ გარეთის მეცნიერების წინაშე და რა კავშირი ჰქონდა მას ქართველებთან? აი ამ კითხვების გამოკვეთის შემდეგ შეიძლება უფრო პირუთენელი, უფრო სამართლიანი სჯა ვიქონიოთ განსვენებულზე.

აი, ამისათვის მე მსურს, რადგან სტუდენტობის დროიდან მის სიკვდილამდე დიდი მეგობრები ვიყავით, მოკლეთ გავიცნო მკითხველს მისი ბიოგრაფია და მოვისწინო ის დეალო, რომელიც მიუძღვის მას მთელი კაცობრიობის წინაშე, როგორც მეცნიერს.

ივანე თარხნიშვილი პატარობიდანვე გაგზავნილი იყო სასწავლებლად პეტერბურგში. ის მიიბარეს ლარინის გიმნაზიაში, სადაც მშვენიერად დასრულა სწავლა და შემდეგ სამეცნიერო და საქარერგო აკადემიაში შევიდა. აქაც ისე ჩინებულად დასრულა კურსი, რომ აკადემიაში დასტოვეს. მომზადებული იყო პროფესორის კათედრის დასაქვრად. შემდეგ გაგზავნეს საზღვარ-გარედ, რომ უფრო განვითარებულიყო თავის საგნებში (მან აირჩია ფიზიოლოგია და ანატომია). იქიდან რომ დაბრუნდა, მშვენიერად დიკვა სატექნიკო დისერტაცია. არ გასული ბევრი ხანი, რომ ლექციების კითხვა დაიწყო აკადემიაში. გამოჩენილი ფიზიოლოგი სეჩენოვი, რომელიც პროფესორად იყო აკადემიაში, ძირით ესმარებოდა თავის ნაწილდ მოწაფეს ივანე თარხნიშვილს და თავის კათედრაც მას დაულოცა.

ივანე თარხნიშვილი აკადემიაში თავის გულ-კეთილობით, პროგრესული მიმართულებით, მეტის-მეტე ადამიანური ქცევით მოინადირა მთელი სტუდენტობის გული, ყურადღება და სიყვარული; აგრეთვე პროგრესულ ჯგუფის პროფესორებისაც. აკადემიის გარეთ ის კითხულობდა საჯარო ლექციებს, არამც თუ რუსეთში, თვით საზღვარ-გარეთაც; რადგან თარხნიშვილი ითვლებოდა ერთ საუკეთესო ლექტორად. მთელი აუდიტორია როდესაც ის კითხულობდა ლექციებს, სავსე იყო ხალხმ მსმენელებით, ნამეტნავად სტუდენტებით.

შემდეგში, როდესაც რეაქციამ ფესვები გაიღდა რუსეთში, პროფესორებშიც გაჩნდნენ ამ რეაქციის თანამგრძნობნი, ზოგი მათგანი ექვსი თვლით უტყვევლად თარხნიშვილს, როგორც ქართველს. ძალიან შურდათ, რომ ისეთი თანაგრძნობა და სიყვარული დაიმსახურა მთელ სტუდენტობაში და კურსისტ-ქალებში. ბოლოს ამ შურმა იქამდის მიადწია, რომ მას მოუხდა აკადემიის უფროს გამგებელთან დიდი უთანხმოება და ამის გამო იძულებული შეიქმნა აკადემიისათვის თავი დაენებებინა.

აი ეს იყო იმის მიზეზი, რომ თარხნიშვილი მოუხშირა ლექციებს კითხვა, გერედ წოდებულ „სოლიდარი გოროდოკში“ და ტენიშევის ზალაში, იღებდა მონაწილეობას და თანამშრომლობდა სხვა და სხვა საექიმო ჟურნალ-გაზეთებში. მას აქვს აგრეთვე გამოცემული მრავალი წიგნი, თავის გამოკვლევებისა და ზოგიერთ აღმოჩენების შესახებ.

ოჯახობაში მას არა ჰქონია ბედი და უფრო მე ამას ვაბრალდებ, რომ ასე უღირსად—ჯერ კიდევ ძალით და, სიკაცხლით სავსე, გამოვსალმა ამ წუთი სოფელს.

ამბობენ, ქართველებთან დშორებული იყო, არ იცოდა კარგად ქართულია და სხვ... მართალია, ქართული ხეირიანად არ იცოდა, მაგრამ, როგორც თავში მოგახსენეთ, ის იყო პატარობიდანვე გავზავნილი თავისმ ამის მიერ რუსეთს, სადაც ერთ რუსის ოჯახში იდგა. გარემოებამ არ მისცა ნება შეესწავლა ქართული ენა, თუმცა უნდა მოგახსენიოთ, რომ იგი ყოველთვის ამავადა თავის ქართველობით. ზოგიერთების კითხვაზე, რატომ არ ჩამოვიდ სად უნდა ვიმუშაო? სად არის იქ ჩემთვის ასპარეზო? აკადემია ჩვენ არა გვაქვს და უნივერსიტეტი. ამა გასხნა ერთ-ერთი მაღალი სასწავლებლისა, სადაც შესაძლებელი იქნება ჩემი მუშაობა და თუ არ ჩამოვიდ, აი მაშინ, თქვენს საყვედურს საფუძვლით ექნება. ეხლა კი ამა რა გითხრობო?.. მართალიც არის, ის თავის დღეებს სულ მუშაობაში ატარებდა. არა ჰკარგავდა მუქთად დროს. ჩვენს ემაწყო-კაცებს, ვისაც კი შეატყობდა, რომ შრომის კაცია, დიდი სამოქმედოთ ეკიდებოდა და ესმარებოდა კიდევ... ისე კი, ვისაც უსაქმო, ან კიდევ საექმო ქართველს ნახავდა, ძალიან ემძიმებოდა მათთან კავშირის დაქვრა და ან აქედან ბევრმა ჩვენმა კულად მყოფმა ქართველმა გააგრცელა ის ხმები, რომ ვითომ თარხნიშვილის ქართველები არ უყვარდო, პატაროტი არ იყო და სხ. პირიქით, გვრჯელ უთქვამს ჩემთვის, მინდა სიბერის

დროს ჩემს მამულში, ახალ-ქალაქში, ერთი პაწია ბინა გავიჩინო, იქ ვიცხოვრო და მოკვდე, მაშინ ბედნიერად ჩავთვლი ჩემს თავსო. ნუ თუ ამ სიტყვებში არ იხატებოდა მამულის სიყვარული? აი იმ კაცს, რომელმაც მთელ მეცნიერებას დაუმტკიცა, რომ ქართველებშიაც ადვილად იხადებოდა დიდთ ნიჭიერი და მშრომელი ადამიანები—და დაურღვია ზოგიერთ ცრუ მეცნიერთ ის აზრი, ვითომც ქართველების ქალას არა აქვს ვან-

გიორგის ნიჭი, იმ კაცს, რომელიც აკობდა, რომ ის ქართველია და ეტოპაქ ქართველად იცნობდა, ჩვენს ქალაქში ზუღად და გულ-გრილად ვცქცებით იმ პირთ კი, რომელნიც ერთ ორიოდ ლექსს-შარის მოათავსებენ გაზეთში; დიდთ ვაქებთ და ვადიდებთ. სწორედ რომ საშუალოა ამგვარი შეხედულება და დაფასება მამულის-შვილებისა.

ვასილ მაჩაბელი.

მეყუდროება.

ჩრდილ-გადაკრულ მდუმარ ველზე, ღამის ნისლით ფრთებ-დანამულს, აბრეშუმის სარკველზე სძინავს ნიაგ სულ-განაშულს... შესწყდა ტრფობის ნაზი პანგი, მუხუბრის ღოცვის შესწყდა ხმაცა; ცით ნაკურთხი მიწის ჩანგი ვარსკვლავებმა აიტაცა.

მინდვრის ზაღას აღარ ესმის ტბის კალაღების ნელი რბევა და მძინარ ტბას მთის კორდლიან გარნების ჰაინი არ ფერქვევია; ბაგე-გახსნილ კელუც ის, სამამოროდ მომზადებულს, სურს აუწყოს ტოლს გულის თქმა... და ვერ უთქვამს გარინდებულს. მთავრის დასკოა მზის მაღალ ქედს ალამკირად გადაჭურვებს; უტყს ამკრავებს მოკრძალებით, მეყუდროებას ადასტურებს; ველზე გაშლილ ჩრდილთა რიგს შორით უვლის, თვალს არიდებს; მესს უტოვებს ჩრდილში მთელმეგ ნაშის ცოცხალ მარგალიტებს. ცის კიდურზე ღრუბლებისაგან ბრინდის ქართი აშენებულს მასმარლობს ციხე-ქალაქს, უნაივით გაქვავებულს, სძინავს უხმოდ, უსიკცხლოდ, მთის თხემიდან ცად აზიდულს, ვით ოცნების ზღბარულ ქუჩბლს, ცის ფერში გამოკიდულს. მთამ არ იცის ღრუბლით გროვა თეთრ კოშკებად რამ აქცია! უცვირს: ქარმა ნისლი ზღუდნ ნუ თუ ვღარ წააქცია?! და გამწყალი გადასცქერის უძრავ სივრცეს უღრან ტუჩისა, და ფიქრობს, ფიქრობს... ვერ მოხვდარა საიდუმლოს ამ ქვეყნისას!..

ს. აბაშელი.

ამონაკვეთი.

ჩემ პოლმა ნარეგ მოძახილს გარემო უსმნს მტრულთა, სიკოცხლ-შენანებული დავიფარ განწყილად; პანგათ ეწნავ სულის ტკივილსა, ფიქრს ქარგავ თიფელთა, მაგრამ მკლავს ჩემი სიმღერა,—გულზე ხანდება წყლულთა. ამიტყდა ხვედრი მუხთალი, ბედი შემკრა სრულთა, საწუთროს შვიი დაუთმოდ თანა მდგს აღსასრულთა!

გავაუტრებ სნეულ ქვეყანას, მტრის ვაგოკ საღმე კარია, ამათ... რკინის ჰახაჰით შერულია მთა და ბარია, სიკოცხლის ჩანგურს ზედ გვლი ეხვევა შესაზარია, ცხოვრების ფერად კალთებზედაჭრის სიკვდილის ქარია. თუმც ღოცვით ვუბნობ ზეცასა,— მაინც რა მოსამბარია? მუნ ღმერთი დამუნჯებოდა, ეშმაკი მოუბარია!

ღრო მოპქრის... მუხთალ სოფელმა უვე მიცვალა ფერია, მოყვარე კრემლს მიწუნებს, სიკილს იკრძალავს მტრია, აორთი უფერუებითა შეთაღებულ-შენაკარია: აღარ იცან, რომ კაცი უბრლო რამ მტერია. მე კი სატრფოთ მყავს ცა-მიწა, ღიაზე ზღაპრული ფერია,—ჯერ მათზე ნაგრძნობ-ნაფიქრა ნაფრთ არ მიმღერია!

საწუთროს კოცნით ვიღვიძებ; ირთვები ოცნების ნამითა, მიცვირს კი; რისთვის დავტკობვ, ან რას ვაკეთებ ამითა? ცრემლით სავსე სოფელი, მე კი სასე ვარ შხამითა, წუთია ჩემი მუხთალი და ისე ვცდები წამითა... დღემ თუ მარგუნა ნუგრი, წამერთმის ღუკუ-ღამითა... პაუ! ამ ქვეყნათ ყოველ გაქრლულია ქამითა?!

ნ. ჩიკვაძე.

ს ა ზ ო ბ ა ლ .

(ს ნ ე რ).

ღამის მანტია და

სწორი, მიზანთან მიმყვანი გზა? სად არის სამშვიდობა?!. ეჭვი გველვით იკნინება; უიმედობა შემოგვსინინებს; სასოწარკვეთილება მაგზად უჭერს საბარლო. მარად მშფოთარე გულის თავის ციკს, მომწმამველ კლანჭებს...

„ვერ მიადწევ, ვერა“... დაიყენებთ ჩამოგზავრულეებს, რაღა იღუშალო, საზარელო ხმა...

ლონე მიხილი ეშვები ძირს, არ გინდა გინძრე, იფიჭრო. მოქანტულობა გიღუნებს აზრის, სხეულის მოძრაობას. გინდა მიგნდო გარემოების მსგელოებას; თვალდ-დახუტული ვიღოდა გამოურკვევლს, სქელი ბურუსით მოცულ მომავალს...

და აი, ამ დროს, იქ, შორს, მდინარის გაღმა ენებმა ეგებრფოლა კოკონი. რა გამოუოქმელი ბედნიერება! როგორ ძალუმაღ ატოკდა მისკეტებული გული; დახუშობა ოცნებამ ფსკურავით გაშალა თავისი ფრთები ფრთები; იმედმა იალქანი აფრიალა.

„წინ“ მოწოდების ხმით გაიძახის მთელი შენი არსება... და შენც მხედ, სახე გამრწყინებულთი მიამიჯებ ეკლიან გრძელ გზაზე; აღფრთოვანებულ მიეშურები წინ... სინათლისაკენ.

ილ. რუხაძე.

უტყუარი ნიშუმი აზრით ცვალებადობისა.

ჩვენი ცვალებადობა ხანდისხან ხარაკობს. ბევრი ისე იცვლის ფერს, რომ თითქმის ვერავინ შენიშნავს, თუ შენისნეთ ერთ აყოლაყალს ავიტყვით და პირქით თქვენ დაგწამებთ ცვალებადობას. ასე უმეტეს „თქმს“, „სახალხო გახეობი“, როდესაც პირველმა თავის პოზიცია ნათლად გამოარკვია საქალაქო არჩევნების დროს. „თქმს“ ს აზრები ახალი არ იყო, მაგრამ ძალიან ეუტყვავით, „სახალხოელებს“. ახლა ჩვენ „შეზთხვევით ძველი გაზნებების გადათვლიერების დროს წავაწყდით. ერთს აინტერესო ამბავს, რომლის შესახებ უადგლივთ არ მიგვანინა იოროდ სიყვამოვასენათ ჩვენს მეოთხელებს.

1903 წ. გაზ., „ივერია“ გამოდიდა ახალი რედაქციით. ჩამოებული მისი და-მარსებული სრულებით ჩამოშორდა ხს. გაზნების საქმის ხელმძღვანელად იყო რჩეული გამომცემლისაგან კალკე საიოაქციო კოლეგია, რომლის სათავეში იდგა ერთი ცნობილი მოღვაწე-ლიტერატორი, რომელიც დღეს ხმისდა არის თბილისს საბჭოში. მაშინ სხვა დრო იყო და „ივერია“-ც ჩვენი ულტრა-პატრიოტების ხელში იყო. ეს ის დრო იყო, როდესაც „ივერია“ ახლანდელ გამგეობის წევრის ალექსანდრე არღუთისკის საშინელ ბრძოლას უკცხადებდა. „ივერია“ წინააღმდეგი იყო ალექსანდრე არღუთისკის ქალაქის თავიობის, როდესაც, სხვათა შორის, ისიც დაასახელეს ქალაქის თავის კანდიდატად. მაშინ „ივერია“ ცნობილი თანამშრომელი, „სანდი“ დიდი მომხრე იყო ა. არღუთისკისა და თავის აზრი წარმოასქვა „ივერია“ ფურცლებზე, მაგრამ ეს აზრი არ მოეწონა ზემოთ აღნიშნულ „ივერია“-ს მთავარ-ხელმძღვანელს. მან მეთაური წერილი უძღვნა ამ საგანს და უარყო არღუთისკის კანდიდატურა. აი რა გითხუთებდა მაშინდელ მეთაურში („ივერია“, № 202).

„რაც შეეხება მესამე კანდიდატს, ზანსა. არღუთისკის, ჩვენ სულ სხვა აზრის ვართ; ვიდრე ჩვენი თანამშრომელი ზანი, „სანდი“, რომელსაც ზვონია, რომ „მისი მხნეობა და თავგამოდებული საქმიანობა“ ისე „ცნობილია მოქალაქეთა შორის და შემოწმებული თვით განაწილებით მისი სამართლო პოპალიზა“, რომ „გინდა თვით საფრანგეთის პარლამენტის გამგეთ ამოუდგება გვერდში“.

„როდენად მართალია ზანსანის ქება-დიდება ა. არღუთისკის შესახებ, ჩვენ აქ ამის გამოძიებაში არ შევალთ.

ჩვენ ზანსა, მ. არღუთისკის ეციკონით მხოლოდ ისეთ კაცთ, რომელიც ხმა-მალ ჰყვიროს, ჩემთვის სომებს და ქართული სურ ერთიოა და საქმით კი სომხობისათვის მარათ ხელა ჩაუკიდნია და, საითაც მხოლოდ სომხობა გაიწვეს, ზანი არღუთისკიც იქა ჰპაძდება. სხვა რომ არა ესთკვით რა, მოვავონებთ მხოლოდ ჩვენს მეოთხელებს ზანსა. არღუთისკის ღრის საქციელს, რომელიც მან მომიჯნა შედა ქალაქის საბჭოში ამ დღეებში, სახელდობს, 9 სექტემბერს. ამ კრებაზე მან გადაიკო თავი, გინდა თუ არა, ორმოცეში შეხებული ოჯახი თბილისის თავისუფალ მიწაზე დაეასახლოდა. როდესაც ზანმა თავმჯდომარე გამოცხადა, რომ, კანონის ძალით, გარეშე ხალხის დასახლება ქალაქში შეუძლებელია; რადგანაც „შემახლები ხუთი წლის მცხოვრებლები უნდა იყვნენ თბილისისაო, ზანმა არღუთისკი, კანონის წინააღმდეგ, საბჭოს უშირა, სენატში სანივარი შევიტანოთ და საბჭო დაიფინა“.

„განა ეს საკვირველი არ არის? განა,

ამგვარი „თავგამოდებულობა“ შემხველებისათვის კანონიერია მაშინ, როდესაც იგივე არღუთისკი, კანონის ძალით, სდევნიდა თბილისელ იმ ქართველებს და რუსებს, რომლებიც „ნაძალადევი“ თითო კილა ალავი დაიჭირეს? განა, გასართარი არ არის, რომ ჩვენს ადრინდელ სოფლელებს „უკუივლებს“ და „ავლაბრელებს“ დღეს აღარავის იჯართაც არ აძლევენ ალაგებს და კუკისა და ავლაბრის მამულები, ზომით 5,000 დესტინა, მიკიტრებს უკირავთ იჯართი თითქმის მუქთად? ასეთი „მსოფლ-მედეველობა“ ჰქონდა მაშინ „ივერია“ და მათ ულტრა-პატრიოტულ ორგანოს.

სულ სხვა შეხედულებისა იყო ნეტარ-ხსენებული გავლენიანი გაზეთი „ცნობის ფურცელი“, რომელსაც „ივერია“ „სომხთვილიას“ უკუივნიდა.

აი ის წერილიც („ივერია“ № 55), რომელიც დაბეჭდილია „ივერიაში“ შემდეგი სათაურით: „**ცნობის ფურცელი, მისი სომხთვილია და ბუტიაობა „ივერიათა“**“.

„გულის ამღვრევი და თან თავის მომჭრელი, თავის დამამცირებელი სწორედ „ცნობის ფურცლის“ ერთი საკვირა. როდესაც სომხურ გაზეთ „ნორ-დარის“ უსირცხვილო კანდიერება იქამდის მივიდა, რომ მთელ ქართველობას პირში მოგვაფრთხილა, როდესაც ჩვენგან მართლად გაბედნიერებულნი ჩვენ გვაძალიან, რომ მათ ხარკს ვუხდით დავმსახურებით, როდესაც ბედნიერება ჩავგივთვალეს ჩვენი დამონება სომხის ბურჟუაზიისაგან, ამ დროს ჩვენი (?) გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ ბოდიშს იხდის ვალადებულ „ნორ-დარის“ წინაშე, არა, მე ავად არ მიხსენებია. საქართველოში დამკვიდრებული სომხის ბურჟუაზია და ამის გამო კიდევაც დავგმე „ივერია“.

„ვი სირცხვილო! თავის დამცირება ამას იქით ვეღარ წავა! „ივერია“ დავგმეო, გაიძახის „ცნობის ფურცელი“, თითქო გამარჯვება მას დარჩენილს. ნამდვილად კი პირუთენელი მოიხსველი უყოლად დარწმუნდებოდა, რომ „ცნობის ფურცელს“ ვერც ერთი მისი პუბლიცისტური მოსაზრება ვერ გაუმარბილდა სომხის ბურჟუაზიის შესახებ და, მაშასადამე, საშინელად „დამარცხდა. ვიტყვი მეტს: ხსენებულ საკითხის გარჩევის დროს „ცნობის ფურცელმა“ საკვირველი გაგნებრივი სკოტრე, პუბლიცისტური უსრულულობა გამოჩინა.

„თუ აღარ ახსოვს, გავასწავლო.

1) „ივერია“ ამტკიცებდა, რომ ხმო-სანთა არჩევნების დროს, როგორც ყოველ სხვა საქმეში, ჩვენ მხოლოდ ჩვენის თავის იმედს უნდა გვეკონდეს და ყველაზე ნაკლებს კი სომხებისა; „ცნობის ფურცელი“ კი წინააღმდეგის აზრის იყო. ვი-სი აზრს ვამართლად, უკვე ვიცით.

2) ჩვენ გამოზბდით, რომ პროპორციული განაწილება ხმისანთა რიცხვისა და სხვა ერთა შორის არის მხოლოდ ოცნება, უსუსტრის გრენების ნაყოფი, რადგან ომის დადასტურებული ახლანდელ დროში, თუნდ საქალაქო ასაზრუნდელ, საარევენო ძალია—სხვა არავფრი.

„ცნობის ფურცელი“ კი რაღაც ისეთი ყოვლად წინაარსოს და უნიადგოს რამეს ჰქადაბდა, რომლის ასრულებაც არას დროსა შეიძლება.

ეს გაზეთი სცილობდა, უნიადგო იმდებთ დაგზრმავებინა ქართველ ამომრჩევლებისათვის თვალეები. ნებსითი იყო ეს მცდლობა, თუ უნებლოებით, ეს სხვა საქა.

ზ ჩვენ ვამტკიცებდით, რომ დამოკიდებლობა ქართველებსა და სომხის ბურჟუაზს შორის მარტო მუნიციპალ ასაზრუნეს ბრძოლით არ გადაწყდება. რომ ქალაქს თვით-მმართველობა შეადგენს მხოლოდ უმცირეს და უმნიშვნელო ნაწილს ედარებით ყველა იმისათნ, რაც სომხის-ბურჟუაზიას ხელში უჭერია. ამის შესახებ „ცნობის ფურცელი“ მვერმეტყველურდ სდუმს და ხმას არ იღებს.

დღემოტი კი სალიტერატურო კამათში ჩვენ მოგჩნია საშინელ დამარცხებდა.

„იქვე“, „ცნობის ფურცელს“ გამარჯვებად ი მიანჩნია, რომ უთავბოლოდ გაიძახოდა „ჩვენ გვინდა ძმობა და ერთობა“, რადგან „ივერია“ ამტკიცებდა, ცხოვრი ყვიროდა „ძმობისა და ერთობის“ ესახებ ნამდვილად ვერც ძმობას შეეძს კ ვერც ერთობასაო, „ივერია“ წინააღმდეგი ეგონა ერთისა და მეორისა?!. იოლ, სწორედ ასე იყო.

„სამწუხარო სწორედ, რომ ვერც „ივერიათა“ კამბ, ვერც სომხის ბურჟუაზიის თავმჯდომარე „ცნობის ფურცელი“ ვერ მოახიზოლა. საკვირველი კი აქ არავფრო არ არის, რადგან კარგად ვიცით, რომ რ გათვორდება ყორანი, რაც უნდა ხეხ ქეშითა“.

„ამგვარად, „ცნობის ფურცელი“ საშინლად დამარცხდ მისი აზრი გატრუვდა, „ივერიაში“ ახლ კი გამართლდა. კამათის დროს „ცნობის ფურცლის“ პუბლიცისტებმა გამოჩინეს განსაკვირვებელი სილატაქე, არაგობა აზრისა და ამის

შემდეგ, იგი კიდევ არა ტყდება და არც კი რცხენია, როცა ამბობს, რომ „ივერია“ დავგმეო“.

ამ წერილს ბოლოში აწერია ფსევდონიმი „უღვევილი“, რომელიც ჰფარავდა იმავე „ივერია“-ს გავლენიან ხელმძღვანელის სახელს.

„ცნობის ფურცელი“ სწორედ იმავე მდგომარეობაში იყო ჩავარდნილი, როგორც გაზ., „თემი“ ახლახანს. რას არ სწამებდენ?.. მაგრამ ქარის მოტანილს, ქარივე წიაღებს. ჩვენ ყველამ ვიცით, რომ „ივერია“-მ ვერ გასძლო და „ცნობის ფურცელი“ კი ქართველობის საზოგადოებრივ აზრის გამოთქმელ ორგანოდ გადაიქცა.

„ივერია“ ბევრში შემცდარი იყო. შესცა ის აგრეთვე იმაშიც, რომ ეგონა „არ გათვორდება ყორანი, თუ გინდ რომ ხეხო ქეშითა“.

თუმცა „ცნობის ფურცელი“ არ გათვორებულია, სამაგიეროდ მისმა ნაშეირმა გადააქარბა თვით „ივერია“-საც.

„სახალხოელები“ ყველა იარაღი, ჩვენცე მომართული, „ივერია“-ს ძელსა-ჯაბადროდ *) იყო გამოტანილი, ძელს პატრონებისაგან მოკლული. ამიტომაც აღმოჩნდა იგი დაფარებული და დილუნგებული...

„თემს“ კი, ლთვის მადლით, არა უჭირს რა! დავ, ლანძღონ!.. „ცნობის ფურცლის“ საზოგადოებაში ყოფნა არც ისე უსიამოვნო უნდა იყვეს, გვგონია.

თამაღი.

პატარა ფელეტონი.

განუკურნებელი სენი და უებარი საშუალება.

რამდენი ხანია თავს იმტრევენ ჩვენში საუკეთესო პირნი, რომ როგორმე დაარწმუნონ მთავრობა ერობის შემოღების საკითხზე!

ვინ მოსთვლის, რამდენი ზუამდგომლობა აღძრულია ჩვენი სხვადასხვა საზოგადოებრივ დაწესებულებათა მხრიდან, რამდენი თათბირი გამართული!

მაგრამ საკითხი მაინც არ გადაწყვეტილი! კითხვა ისევ იმ მდგომარეობაშია, როგორც იმ ნეტარ-ხსენებულ დროს, როცა ჩვენს მამა პაპას ათრთოლუბდა და „შოშის ოფლის ჰჭვრიდა სიტყვა“... ი... ი... სიტყვა...!

სკამბრისი იყო წამოგდენილათ სადმე ლაპარაკის დროს, ეს სიტყვა, რომ აცხატებულყო თქვენი გატარებულყო მოზაძე, ძველი განტანებობის გამომსახველი. სწორედ ისე ჰქონდათ წარმოდგენილი, თითქმის ხელ-ახალი, გლეხთა განთავისუფლება“ უნდა მომხდარიყო და ჩვენს „ლუარსაბებს, ყოვლანებს და ბოძინებს“ უკანასკნელი მათი „**სათათქარიძეა**“ უნდა წარმოედოდა.

მაგრამ დრო ხომ ყველაფრის საუცხოვო წამალია.

დღეს ძველი „ლუარსაბები“ ისე ჩახვედნ „ზემსტოს“ მნიშვნელობას, რომ ახლა თვითონაც ითხოვენ მთავრობისაგან მის შემოღებას.

„დრონი იცვალენ“! განა გასახარული არ არის ეს ამბავი?!. ახლა ამ „ლუარსაბებს“ გასჩენია თვითონი ბეჭდვითი ორბეჭად და წამ და უწუმ გაიძახიან: „ვერმა, ე. ი., „ზემსტოვ“ მოგვეცითო“!

როგორ არ უნდა გაიხაროს ქართველი პროგრესისტის გულში? „ლუარსაბები“ განათლდენ და გალიბერალდენ.

ეს რა არის?!.. ეხლა თვითონაც სძებნიან გზას, თუ როგორ მივადწიოთ უფრო მალე ჩვენს საწადელსო.

დაუდგეთ ყური, რას ბრძანებს „ლუარსაბების“ გაზეთი. მას აღმოუჩენია კიდევ უებარი საშუალება, რომელიც აქამდინც არც ერთ ლიბერალს არც კი მოსვლია აზრად.

მართალია, შეიძლება სადაც ჯერ არს, ეს აზრი ეგამბოხეთა აზრად სჩათვალონ, „ეკიამოლას“ გამოწვევით სრულიყო უკი-ვინონ, მაგრამ „ლუარსაბები“ რის „ლუარსაბები“ იქნებოდენ, რომ გმირობა არ გამოიჩინათ ხალხის გულისათვის.

დილა! ისინი მოთხოვნიდნენ ერობის შემოღებას... მაგრამ... თვითონ კი არა! ამის მოთხოვნას ურჩევნ იმ ექიმებს, რომელნიც ეხლა შეყრილან სათათბიროდ საკითხისათვის დედა-ქალაქში კავკასიის სხვადასხვა კუთხეებიდან მოსულნი. გინდა თუ არა თქვენ, ექიმებმა, თქვენი თათბირი ისე არ უნდა გაათავოთ, რომ ერობის მოთხოვნის შესახებ „რეზოლუტია“ არ გამოიტანოთ.

ნუ თუ ეს „ლიბერლობა“ არ არის? ჩინ გაბედება ამის თქმას, თუ არა, რადე დღეობასი? „შთამომავლობა“... ეს გმირული საქციელი ერთ-ერთ „მეგაზეთე ლუარსაბისა“ ისე შეშუპრებითა, მის ხელმეჭვითებს, რომელიც მხვამკენ-

„ამგვარად, „ცნობის ფურცელი“ საშინლად დამარცხდ მისი აზრი გატრუვდა, „ივერიაში“ ახლ კი გამართლდა. კამათის დროს „ცნობის ფურცლის“ პუბლიცისტებმა გამოჩინეს განსაკვირვებელი სილატაქე, არაგობა აზრისა და ამის

დილი შესცქერია! მის ნასუფრალს—აქა როდის რას გადმოგვიგდებნო, რომ, არ გასულა დიდი ხანი, თვითონ ამ ხელმეჭვითებს თავიანთ „საუთარს“ ორგანოში ახლად მოვლენილ „მეგაზეთე ლუარსაბის“ აზრი თავის აღმოჩენად გაუხსნებიათ.

სწერენ: **უამაღალ** უნდა ექიმებმა ერობის შემოღება მოითხოვონ, თუ სურთ პროგრესისტის სახელი არ დაჰკარგონ და ხალხის ინტერესებს არ უზრტყუნონ!

მერე ყველაფერი ეს ნამეტანი დარბაისლური სერიოზული კილოვანა დაწერილი!

რა აღმოჩენა!.. რა გაბედულობა!..

აი სწორედ ეს გვაქვდა, ჩვენ, ქართველებს და ყველა კავკასიელებს. რაკი მოხელე-ექიმთა სათათბირო ამას მოითხოვს, მორჩა და გათავად?.. ბიუროკრატია ვერ გაუძლებდა ამ გადაწყვეტილებას და საერთო სურვილს დამწებდა.

ეს! ეს აზრი როგორ ვერ მოუვიდა ჩვენს ოკრობას, შეუდარებელს... (აბა გამოიცანით, ვის?) აქ ისიც ექიმებმა!..

ამ ფიქრებში ვიყავი, როცა გაპარულ-ბულის სახით შემოვარდა ჩემთან ერთი ჩემი ნაცნობი წვერ-ოლგაშანი „შეგირდი ერთ-ერთ ჩვენებურ სასწავლებლისა, რომელსაც თითქმის ყველა სასწავლებელი მოველი და ექსპრია-ქნელი ყველასაგან, იმ სასწავლებელში მოეკლათა, როგორც ეტყობა, სამუდამო განსასვენებლად. ერთი ღირსება კი ჰქონდა ამ შეგირდს ღვთის წინაშე. ჩვენებურ საზოგადო საქმიანობას თვალ-ყურს ადევნებდა. როცა წავეითა ზემოხსენებულ სწორ-უშოვარ გამოცემაში კავკასიის ექიმებისადმი მიმართულ გმირულ რჩევის შესახებ, ვაპკიერებოდა ეს აღმოჩენა, სასიამოვნო ღიმოლი გადაჰკრდა პირისახეზე, იმედის შარავნდელი შემოსილდა შუბლი და გამოქანებულიყო ჩემსკენ.

მე იმ დროს ისი იყო მივეჯდომილი მაგიდას, კალამი ხელში უნდა ამეღო და ჩვენებურ პირ-ვარამის შესახებ უნდა ვამოემცხო ერთი წერილი ერთ-ერთ სატახტო ქალაქის გაზეთში გასავსავანად.

შემოვარდა თუ არა შეგირდი მომამბა: „არ წავეითებთ, რა კარგი აღმოჩენაა!.. აბა, ახლა ნუ დაადგენენ ეს ჩვენი ეს-კულაპები ერობის მოთხოვნის განჩინების ენაბით რა სახელს გამოვეძენით მათ“!

უსაღწერო სიხარული, აღტაცება, გამოხატული მის სახეზე, ამტკიცება, რომ მართლაც ძალზე ნასიამოვნები იყო.

არ მინდოდა მისი სიხარული უტებ გამეფნა.

პატარა დავუყვავე და როცა დავინახე, რომ ნორმალობამ დაისადგურა მისი არსება, მაშინ კი ვერ მოვიტონინე და მივხალვი:

„შე, დლოცკილო! რა დავგმართა? როგორ ვერ მიხვდი? ექიმების რეზოლუტისა მაშინ ექნებოდა კიდევ რამე მნიშვნელობა, თვითონ მათ, რომ სხვს და-

უხმარებოდა მოსულდით აზრად ერობის საჭიროების შესახებ რეზოლუტის გამოტანა!.. თორემ **გარეშე გავლენის** ქვეშ დადგენილ ამისთანა განჩინებას რა ფასი უნდა ჰქონდეს, მეოქი. მერე თვითი მოვლენა, ჩვენებური „ლუარსაბები“ და მათი „ორგანო“ ამ რჩევის რომ იძლევიან, განა უკეთესი მაჩვენებელი არ არის, რომ ამგვარ „რეზოლუტები“ დრო კარგა ხანია წავიდა!.. აბა გაისწენ, როდესაც დრო იყო ამგვარ რეზოლუტების დადგენისა და ამისათვის ვინ იცის სადა გაზაენილდ მის ავტორებს და თაოსანთ, მაშინ სადა ბრძანდებოდენ დღევანდლი რჩევის მომცემი „ლუარსაბები“?

წავუთხოვე რა ეს „განმარტება“, შევინწე, რომ შერცხება. ციხეა ოფობა გადასხა. მიხვდა ჩემი ულვაშ-წვერებიანი შეგირდიც კი, რომ ისიც განუკურნებელი სენით იყო ავად.

რომ სრულდებოდა არ ვაწყენინოთ, დავარკვით ამ სენს „**გაუსწორებელი ოპტიზმი**“.

სწრაფად მიატოვა შეგირდმა ჩემი ოთახი და გავარდა კარში.

პირისახეზე აღმური ასდიოდა. ეტყობა ვერ ეპატებინა თავის-თავისათვის, რომ ასე მალე იწამა „ლუარსაბების“ და მათი ხელმეჭვითების მიერ აღმოჩენილ საშუალების საქმეში.

ისმინე ყველა ეს და შეგვიბრალეთ, ძღვევა-მოსილებო!..

ონავარი.

სიამის მომავლი გასანახა.

სწორედ დღეს, 26 დეკემბერს, შესრულდა 25 წელიწადი, რაც პირველად გამართა ქართული კონცერტი განსვენებულ ლაღო აღნაშვილის შედგენილმა ქართულ მომღერალთა გუნდმა.

ეს დღე უნდა ჩათვალოს იმ თარიღად, საიდანაც დაიწყო ქართული ეროვნული მუსიკის ქრონოლოგია.

ყველა ქართველს ეს დღე უმთავრეს მომენტად უნდა მიიჩნდეს ქართულ სიმღერა-გალობლის აღორძინების საქმეში.

ამ დღეს ძლივს გამოვიდა ეროვნული ჩვენი სიმღერა საჯაროდ მანამდინ მიეწეებულს, მიგდებულს, ძლივს მიანიჭეს მაშინ არსებობის მოქალაქობრივი უფლებება.

არასოდეს არ დაიფრუტებია დამსწრეთ, რა შთაბეჭდილება მოახდინა კონცერტის დროს ჩვენს საზოგადოებაზე ეროვნული ტრანსმისში გამოწყობილმა მომღერალთა გუნდმა. ლაღო აღნაშვილს გვერდში უდგნენ ამ საქმის განხორციელების დროს მომღერალი—ჩეხელი პატრიცეზული იოსებ რატილი და ჩვენი ია კარგავრეთელი.

ბ. რატილს აქამდინ შერჩენია ღრმა სიყვარული ქართულ სიმღერისადმი და ია კარგავრეთელიც ხომ აქამდინ განაგრძობს დაუღალავ მუშაობას, თუმცა უწყალო ბედმა ძალიან დასაგრა იგი უსამართლოდ. (გაისწენთ მასზე საზარელი თავდასხმა!.)

ნუ თუ ჩვენი გრანოზიერი ეროვნულ საქმეებში საზოგადოება არ გაისწენებს ამ დიად წამს ჩვენი ეროვნული კულტურის ისტორიისა და თვალსაჩინო დღესასწაულით არ აღნიშნავს ამ დღეს?!

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის იზრუნოს...

ფილპარმონიულ საზოგადოების არჩეულ გამგეობას მმართველს მოვალეობა ამისათვის ი

პია“ და სხვ., ფიჭვის წყალი, კაცკისის რუკა საავადმყოფოების, აფთიაპების და სხვ. მაჩვენებელი. გამოფენა ძალიან კარგ შთაბეჭდილებას ახდენს. კარგი იქნება, ეს გამოფენა უფრო დიდხანს გაგრძელდეს, რომ ბევრს მსურველს მიეცეს საშუალება მის დაწვრილებით დათვალიერებისა.

კვირას, 18 დეკემბერს, ქართულ გიმნაზიის დარბაზში ქართულმა ფილმარმონიუმმა საზოგადოებამ გამართა პირველი სამუსიკო დღი, რომელშიაც მონაწილეობა მიიღეს მოწვევებმა. პატარა ამსრულებლებმა აღტაცებაში მოიყვანეს დამსწრე საზოგადოება; მხოლოდ წინდაწინვე ნათხოვნი იყო, რომ ტაში არავის დათვას არ დაეკარა. რა კარგი იქნებოდა, რომ ეს ტაშის-კვრა საზოგადოდ იყოს გადადგმული, თორემ ყურთა სმენა არ არის ხოლმე მტკადრე ჩვენს ქართულ წარმოდგენებზე.

სენატმა განმარტა, რომ სასაფლაოს პირველი მოწყობა საქალაქო თვითმმართველობის მოვალეობას შეადგენს, მეორე კი მისი გამგებლობა გადადის სათანადო სარწმუნოების სასულიერო მთავარობის ხელში, საგუბერნიო გამგეობას კი აქვს ყველა ამის ზედამხედველობა.

საფთაოაქო საქონლით მოვაჭრე კაცკისის აზნაფობის გამგე პრაივიზორი კონსტ. სტ. სარქისიძე დანიშნა საპატიმროების მზრუნველ თბილისის კომიტეტის დირექტორად.

„თეატრი და ცხოვრების“ ყოფილ რედაქტორს იოსებ იმედაშვილს ამას წინად კავ. სამხ. სასამ. მიუსჯია 4 წლის კატორგა; ახლა მეფის მოადგილემ სასჯელი შეუცვალა პატიმართა გამასწორებელ რაზმში 2 წლის ვადით გაგზავნით. მისი ოჯახობა საშინელ მდგომარეობაშია ჩაგარდნილი ნივთიერის მხრით.

„ნოვოე გემზის“ კორესპონდენტმა ბ. ზატორინიმ კიდევ გაუწყალბა ყურადღება. იგი ეტება კაცკისის სასწრაფო-ბელთა და ამბობს, რომ ქუთაისის გიმნაზია კაცკისაში ერთი უკიდურესი რევოლუციონარული გიმნაზიაა; ლანძღავს აგრეთვე სახალხო სკოლებსაც. პასუხის ღირსი, რასაკვირველია არ არის ეს წერილი წინადადებით.

კვირას, 18 დეკემბერს, კაცკისის სომხის საექიმო-მოქმედო საზოგადოებამ გადაიხდა 30 წლის იუბილე თავის მოქმედებისა. არტისტულ საზოგადოების დაბაზში გამართა საღვთისაწალო სხდომა. მეფის მოადგილე და მისი მეუღლე საპატიო წევრებათ, აირჩიეს. ა. ხატისიძე მისცა საზოგადოების დღისასწაულის გამაქალაქის სახელით. ქართულ წერილობითი საზოგადოების მხრით მუშაობა ქართულად ზ. მამულაშვილმა. ამ სხდომის დროს, როცა წაითხეს მისალისი დეპუტატი არქიპიანის ორმანინის, ასრუდა ტაშის-კვრა და მახილი „...ცეკო მანინა“! (გაუმარჯოს ორმანინს). ამ დროსვე გაიშა საშინელი სტენია. კრების ოაგვჯდომარემ ექიმმა ბაგრატ ნავასარიანმა დაამოწმინა საზოგადოება და განუშარტა მათ, რომ ორმანინის მოწინააღმდეგეებმა აკი დიკეაყოფილეს თავის წადილი მისი კათოლიკოსობაზე კანდიდატობის ფარკყოფით. ამგვ სხდომის გაიმართა საცეცხო საღამო, რომელსაც დიდძალი ხალხი დაესწრა. ბრძანდებოდა აგრეთვე მეფის მოადგილე თავის მეუღლეთ.

გორაკოც ცნობა მოვიდა, თბილისში უნივერსიტეტის გახსნის საკითხს განიხილავს მინისტრთა საბჭო ან 29 დეკემბერს, ანდა იანვრის დასაწყისში. მეფის მოადგილემ სთხოვა მთავარ-მინისტრს ე. კრკოველს მხარი დაუჭიროს ამ შეამდგომლობას.

კვირას, 18 დეკემბერს, ქალაქის სახელისწო სასწავლებელთან გაიხსნა საღამოს კურსები ხელოვან-შეგარდებისათვის კურსებზე ჩაწერენ ჯერ-ჯერობით 45 ხელოვანი-შეგარდ; ამათ 5 რუსია, 15 სომხები, 25 ქართველი. სწავლა გრძელდება სამ წელიწადს.

ბაქოში მხონების არჩევის დროს შეთანხმება მოხდა რუს-სომხ-თათართა შორის. პირველ არჩევებზე 14 დეკემბერს აარჩიეს ქრისტიანები, მომდგომარჩევებზე კი აირჩიენ რუსებს და სომხებს.

არტისტმა-ქალმა ელენე თარხნიშვილისამ იმღერა კიდევ ორ ოპერაში—ფაუსტში—მარგარიტას პარტია და ბოჰემში—მიმისა. ორივე ოპერაში საზოგადოებას ძალიან მოეწონა ჩვენი ახალგაზრდა მომღერალი, მეტადრე ბოჰემში. მისმა ბუნებისმა დიდის ამბით ჩაიარა. იმღერა მეორედ ტრავიატას პარტია. ბევრი საჩუქრები, ყვავილები და გვირგვინები მიიღო წარმოდგენის შემდეგ მეჯლისის გაუმართეს „ახალ კლუბში“. მეჯლისმა მხიარულად ჩაიარა.

ახალი უფროსი ამირ-კავკასიის რკინის გზების სამხედრო ინჟინერი გენერალ-მაიორი ბარონ ვეგენ-ნიკოლოზ ელდარდის ძე ფონ-დერ-რობია უკვე შეუდგა თავის თანამდებობის ასრულებას.

ორიოდე სიტყვა სპირს „ინტალი-განისის“ სამხიანობაზე.

ყოველ ქართველს გაეგონება სოფელი სვირი, სვირული ღვინო და სვირის ნივთიერი კეთილდღეობა სხვა სოფლებთან შედარებით.

სვირელები ნივთიერათ ღონიერი, წელ გამაგრებული არიან, მაგრამ ამავე დროს კულტურულათ ძლიერ ჩამორჩენილი არიან თუ დაბელებთან, არამედ ქვემო-იმერეთის სოფლებთან შედარებით.

სვირელი გლეხის ეკონომიური მდგომარეობა რაში გამოიხატება? მას აქვს გაშენებული ვენახი, მოჰყავს ღვინო და ორთა შუა რიცხვით რომ ვიანგარიშით, თითოეული კომლი 300—400 მანეთის ღვინო მოსდის ყოველ წელიწადს. ასეთი შემოსავალი სოფელისათვის დიდს ნიშნავს, სხვა შემოსავალი რომ არ მივიღოთ მხედველობაში.

ეკონომიური დაწინაურება იწვევს სხვა მხრივაც გაუმჯობესებას. სვირში ვერ ნახავთ ოჯახს, რომ ბავშვი რომელიმე სასწავლებელში არა ჰყავდეს მიზარებული, ანდა რომ ოჯახის ერთმა წევრმა მინიჭებრა-კითხვა არ იცოდეს. საშუალო და უმაღლეს სასწავლებელში სწავლა-დამთავრებული ხომ ბევრს შეხედებით სვირელებში. მაგრამ რა გამოვიდა?... ამით სვირის კულტურული მდგომარეობა ოდნავადაც არ უმჯობესდება: სვირელი ინტელიგენტი ქალაქშია სამსახურში, ანდა ვინც სოფლათა, მას ნაკლებათა აქვს განვითარებული საზოგადოებრივი. საქმისადმი მიდრეკილება. ის თავის საქმეებს ჩაკერავს და საერთო საქმეების არაფრად ეთმობება. ამას აშკარად ამტკიცებს შემდეგი სამუშაო დებუტი: გაზთი „მანათობი“ იყო მოთავსებული კორესპონდენცია სვირის შესახებ, სადაც იყო ნათქვამი, რომ სვირში ცოლ ექმათა რიცხვი გამაზრდა; მკითხაობასაც, ამ ცრუმორწმუნეობის პირდაპირ შედეგს, მაგრად დაუდგამს ფესვი სვირელებში... ამ დროს რას აცეთებს სვირის ინტელიგენცია? ის მხოლოდ თავის საქმეებზე მომუშაობდა და ასეთი სამუშაო მოვლენა მის ყურადღებას არ იპყრობს.

ესლა შეადარებ სვირი ქვემო-იმერეთის სოფლებს განმანათლებელ დაწესებულებათა მხრივ მაგალითად: სოფელ კულაშს, დიდ-ჯიხაშს და სხვ.) და აშკარა გახდება სვირის კულტურულად უკან ჩამორჩენა. სვირში ორი სასწავლებელია: ორკლასიანი (გვონებ ესლა სამკლასიანი) და სამრეწველო სკოლა. წიგნთ-საცავ-სამკითხველო ხომ წერა-კითხვის გამავრცელებელმა საზოგადოებამ დაუარსა; სამკითხველო, გაზთი სვირელს რათ უნდა; თუ კი სახლავი ხელში უკეთია და ვენახში ვახის ზღმეტ ტრატა სკრის და ასიანი და ორ-მოცდა-თათიან ქუჩი წითელი ღვინით საგვს აქვს? მაგრამ ღვინით „გაბრუებული“ და მის შემწერეთ, სვირელებს ღვინო-საყვარე მოუხერხებიათ დავრსებით მედვინეთა ამხანაგობა და მათი ღვინო ჩარჩებს არ ჩაფარდობათ ხელში ჩაიღოს ფასად. მედვინეთა ამხანაგობის დაარსება ხომ მოითხოვს შეთანხმებულს, სოლიდარობას მოქმედებას და სვირელს განა ამისათვის სკალია? ის მხოლოდ თავის კარ-მიღების მისჩერება, სხვასთან შეგავრთებული მოქმედება პირივით ეხატება, გაყდნითლია-ვიწრო ოჯახური ინტერესებით და საერთო საქმე, თუგინდა ის მისი გამაზნდნერებელიც იყოს, ჩიარდაც არ მიმანია!.. ნივთიერი კეთილდღეობარეობა ხელს რა არ უწყობდეს სვირელებს, მაშინ არაფერი გვეთქმოდ. ნუ თუ სვირი ნივთიერად უფრო უძლიერა კულაშზე, დიდ-ჯიხაშზე, სადაც ნორამდლო ორწილასიან სასწავლებლებს გარდა დაარსებული აქვთ სამოქალაქო, ექსკლასიანი სასწავლებელი, ქალების სკოლა, აქვთ ქეჩინი და ჰყავთ სწავლა-დამთავრებული მკინები.

ნუ თუ ამხელა სოფელში, რომელსაც სვირეთი და მცხოვრებთა რაოდენობით ვერც ერთი სოფელი ვერ შეედრება იმერეთში, არ ესპირობებთ ქალთა სკოლა, სადაც სვირელი ახალგაზრდა ქალები ანბანთან ერთად ისწავლიდნენ კრა-კრევა-საც? ნუ თუ არ შეიძლება-და მივღოთ ქალებს პირველ-საპიროს ოცდნა ბებიაბონისა, რომ დახმარება გაუწიონ მშობიარეთათვის? რამდენი ფეხ-მომე ქალი ხდება მსხვერპლი ბებია-ქალების უფიცობისა?

ასეთი „გულ-შემატკავარი“ ინტელიგენცია ჰყავს სვირის მოდი და სვირის ინტელიგენცია სათვალავში ჩააგდეს, მისი იმედი იქონიეს! დროა ჩავახსნი იგი კულტურულ ფერხულში, თორემ ღვინით ფონს ვერ გავა—გაიორცება... გოლა.

გოლა. რუისის ცხოვრება. რუისელებს საკვებურად ჰქონდათ, რომ ჩვენს არაფერს აფხაზობას და ბორკულ-მოქმედებას ალავი არ აქვს და, ამხედრებული და შრომის მოყვარე ხალხი ნაკლებათ მოიპოვება მთელ ქართლში. მართლაც და აქ ადგილი არ ჰქონდა, გოლა.

გოლა. რუისის ცხოვრება. რუისელებს საკვებურად ჰქონდათ, რომ ჩვენს არაფერს აფხაზობას და ბორკულ-მოქმედებას ალავი არ აქვს და, ამხედრებული და შრომის მოყვარე ხალხი ნაკლებათ მოიპოვება მთელ ქართლში. მართლაც და აქ ადგილი არ ჰქონდა, გოლა.

სსსრბელო წინადადება

წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მთავარ გამგებობას ბორჯომის განყოფილების საპატრიარქო წევრმა ვლადიმერ სვიმონის ძე ყიფიანმა 19 დეკემბერს წარუდგინა განცხადება; რომელშიაც ამბობს: „რადგანაც ხალხს არ შეუძლიან ფართოდ ისარგებლონ არსებულ საზოგადოების წიგნთ-საცავ-სამკითხველოებით, ამიტომ ვსთხოვ გამგეობას, მოაწეს-რიგოს მოძრავი უფასო წიგნთ-საცავ-სამკითხველოები.“

მოძრავი უფასო წიგნთ-საცავ-სამკითხველოების მოწყობა-მოწესრუება, უკვე არსებულ საზოგადოების წიგნთ-საცავ-სამკითხველოებითან, ბევრს მისცემს საშუალებას ისარგებლოს ფართოდ წიგნებით და ჟურნალ-გაზეთებით, რაც, რა აქმა უნდა, დაეკმაყოფილებს აკროდ წერა-კითხვის მკოდნელ და ამასთანავე ჰქონდეს მცხოვრებლებში საზოგადოდ გააღვიძებს ლტოლვას წერა-კითხვისადმი.

მოძრავი უფასო წიგნთ-საცავ-სამკითხველოების უნდა იყოს შემდგომი სახისა: თითო ნაწილი ყოველი წიგნთ-საცავ-სამკითხველოსი, დაახლოებით, უნდა შეიცავდეს ათს ან უფრო მეტს წიგნს და ამასთანავე ჟურნალ-გაზეთებს. რაოდენობა წიგნებისა და ჟურნალ-გაზეთებისა. იქმნება დამოკიდებული მკითხველთა რაოდენობაზე, რომელიმე სოფლისა, ან რომელიმე შორედულ, განაპირა ნაწილისა.

სხვებულ სახის უფასო მოძრავი წიგნთ-საცავ-სამკითხველოების მოწყობა-მოწესრუებაზე წინადადების ავტორის ფიქრით სრულდებთ არ ელოდება ძვირად.

ამასთანავე, წინადადების მიმცემი სთხოვს გამგეობას, როგორც ყველა წიგნთ-საცავ-სამკითხველოებთან, აგრეთვე ყველგან, სადაც საჭირო არის, იქონიოს სა-მოსწავლო ნივთების და წიგნების პატარა საწყობები, რომლის უქონლობა ძალიან აფერხებს მიყრუებულ კუთხეების ადგილობრივ მკვიდრთა გონებრივ განვითარების საქმეს. თუ მკითხველს ახსოვს ამგვარ საჭიროების დაკმაყოფილების შესახებ „თემში“ იყო დასტაბული დ. ონიად წერილი.

ქართული თეატრი.

ქ-6 3. მ. კარგაბეთის ბენეფისი.

დიწყო ბენეფისები. სხვაგან თუ ბენეფისი დიდი მწიგნულობა აქვს მსახიობისათვის, ჩვენში იგი სულ სხვა მხარეს ემსახურება. ბენეფისი ეს ის საღამო უნდა იყოს, როდესაც მსახიობმა თავისი მხატვრული „მარწმისი“ უნდა გვაჩვენოს და მასთან საზოგადოების თავისადმი ყურადღებაც გამოსცადოს. ყველა ამას ჩვენს სენაზე, რასაკვირველია ადგილი არ აქვს. მსახიობი პიესის სდგამს, მხოლოდ ისეთს, რომელიც „სბორს“ გააკეთებს და ეს კი უმთავრესი საფალოა და საფორტებული მოტივთა ქართულ მსახიობისათვის ამ რთულ ბენეფისს უმთავრესი საინტერესო მხარე ეკარგება და იტყუა უბრალო მორიგ წარმოდგენად.

ქ-6 კარგაბეთის ბენეფისი ამ მხრივ ცოტათი უფრო კარგი იყო. მომენტისეს ძველი მაგრამ საინტერესო პიესა „მადამ სანჟენ“-ი პერჩია.

მთავარ როლს „კატრინს“ თვითონ მომენტისეს ასრულებდა. მსახიობს არ დაუშურა შრომა და პირნათლად შეასრულა მან ნაქსირი როლი. შრომანი თამაშისათვის საზოგადოებამ იგი ხანგრძლივი ტაშით და ყვავილების თაფულით დააჯილდოვა.

კოტე მესხი ნაპოლეონის როლში რამდენჯერმე გიჟიხაზეს დაყოველთვის დავუტყუებოთ მისი მხატვრულ თამაშს. ამ საღამოსაც მშენიერი იყო მსახიობი.

დანარჩენი მათ ხელს უწყობდნენ და წარმოდგენაში მთლიანად კარგად ჩაიარა.

კულ შთაბეჭდილებას ახდენდა მათეარტებლებზე მხოლოდ ის ძონძი, რომელშიაც ჰერკოვების და პრინციების მეუღლეები გამოეწყობა.

ჩემს გვირდით ორი რუისის მანდილო-სანი ისდნენ და მათ გაეკირვებას საზღვარი არა ჰქონდა. ისინი ხომ იმას არ იფიქრებდნენ, რომ დრამატიულ საზოგადოებას ტანისამოსი არა აქვს, მთელ ბრალს მსახიობ ქალებს დასდებდნენ გვირ-მიხილები ყოფილანო. მეცმრცხვენოდა, მაგრამ რა შექნა... გოლა.

გოლა. რუისის ცხოვრება. რუისელებს საკვებურად ჰქონდათ, რომ ჩვენს არაფერს აფხაზობას და ბორკულ-მოქმედებას ალავი არ აქვს და, ამხედრებული და შრომის მოყვარე ხალხი ნაკლებათ მოიპოვება მთელ ქართლში. მართლაც და აქ ადგილი არ ჰქონდა, გოლა.

რუისის ცხოვრება.

რუისელებს საკვებურად ჰქონდათ, რომ ჩვენს არაფერს აფხაზობას და ბორკულ-მოქმედებას ალავი არ აქვს და, ამხედრებული და შრომის მოყვარე ხალხი ნაკლებათ მოიპოვება მთელ ქართლში. მართლაც და აქ ადგილი არ ჰქონდა, გოლა.

ქურდობას, თავდასხმას, კაცის კლასს და სხვა ასეთ ბორკულ-მოქმედებას. ამ უკანასკნელ ხანს კი აქაურების მყუდროცხოვრება და მშვიდობიანი მუშაობა და-არღვეო საათაშვილის ლუქანზე თავდასხმამ. ოთხ ოქტომბერს, ღამის შვიდ საათზე, ოთხი შეიარაღებული ბორკულ-გაზრახველი თავს დაესხა საათაშვილის ღუქანს. გამფელ-გამომფელეს აჩერებდნენ და ღუქანში მიტრეკებოდნენ. წაიღეს 25 თუმანი ფულათ, 5 თუმნის სხვა და სხვა ნივთები, და მიიმალნენ. ენერგიული ზომები მიიღეს დამტკიცების აღმოსაჩენად, მაგრამ ამაოდ. საათაშვილის ჩვენებით დააპატიმრეს მამა-შვილი მღებრიშვილები. „ავახაყები“ შემომისია, მხოლოდ და მხოლოდ მღებრიშვილებმა, სხვა საზოგადოებაში მე არავინ არ მტრობს, რომ რაიმე გვეყ ვისმეზე ავიღოვო“ო. იმითი მტრობა აღმოკცნდა მეტოქეობის ნიადაგზე: რაც მღებრიშვილები რუისში ვაქრობენ დიდი ხანია. უნდა სთქვას კაცმა მართალი, სანამ საათაშვილი ღუქანს ვახსნიდა, იმით ადვირ ასწილობას საზღვარი არ ჰქონდა. არ არსებობდა მათთვის არავითარი ნიხირი, როგორც მოესურვებოდათ, ისეთ ფასს ადებდნენ სანოვავს. მაგ. გირ. ნავთი ფასობდა 5—6 კაპ. შაქარი—19—20 კ. მარილი 5—60 კ. და სხვა მრავალი. ეს კიდევ ცოტაა. მთელი მიწები და ვენახები გლეხების უმრავლესობას დაგირავებული აქვთ და ამიტომ ისინი პირდაპირ დამოკიდებული არიან მღებრიშვილებზე. გაუკუბრდებოდა თუ არა გლეხს ფულის შოვნა, ვისთვის უნდა მიემართნა თუ არა იმათთვის. მათაც ეს უნდოდათ. ფულს ვეცხილდებოდა ერთი ორთა უწერდნენ, ასე ამ რიგით ისედაც გაფაღტყავებულ ხალხს ზურგზედ გასუქდნენ და, კაცი ჩირად აღარ უჩანდათ თვალში. საათაშვილიმა გახსნა თუ არა ღუქანი საგრძნობლათ დაუწია ფასებს პირველ აუცილებელ საგნებზე. მაგ. გირ. ნავთი ფასობდა 4 კ. შაქარი 15 კ. ფული მარილი 35—40 კ. და სხვა. აი ამ ნიადაგზე გაღვივდა იმით შორის მტრობა-შუღლი. საზოგადოების ცნობებით მღებრიშვილები ყოველ გვარ ზომას მზარობდნენ საათაშვილის გასაყვევლად. საზოგადოებამ თავის ყრილობაზე დაადგინა: მღებრიშვილები, როგორც მანვე და საზოგადოების გაუმჯობესებ პირებზე გადასახლებულ იქმნას და ვაჭრობა აეკრძალოს რუისში. გამოძიება სწარმოეს. ენახათ რით დაბოლოვდება საქმე. მღებრიშვილებთან დაპატიმრებული ილიკა გურასაშვილი და გელდიაშვილი გაანთავისუფლეს.

აქ ერთი საზარელი ამბავი დატარდა. კოლა ჯანიაშვილი დაიჭირებოდა მეურმე ელიზბეგ-შვილი ქარელში ქირანხულის გასატანათ. იმავე დღეს, გიორგა საათაშვილიმა კომბოსტო გაიტანა ქარელში გასასყიდათ. როგორც ჩვეულებათ აქვთ აქაურებს, გაეკრიფათ თუ არა რას მეს ქარელში, „მადარჩიო“ უნდა ჩამოახსნა, ასე რომ ზოგჯერ ქირანხულები თუ სხვა რამეზე აღებულ ფულს ქარელის ღუქანში სტოვებენ. ეს კიდევ არაფერი, რომ ჰკუთხედ არ შეთხელდნენ „ბახუსის“ ზეგავლენით და მით ზიანს არ მი-აყენებდნენ თავის თავს და სხვას. შეზარაზებული საათაშვილი სახლში დაბრუნებულა და გზაში დასწყვი ელიზბეგ-შვილს, რომელიც ფხიზელი იყო, და აუტეხია ჩხუბი და ლანძღვა-გინება. ელიზბეგ-შვილს ყველაფერი მოუთმენია ერთი სიტყვაც კული არ უკადრებია, მაგრამ მინიჭ ვერ ასცდენა სისტემა გამფელებულ ხელებს საათაშვილისას, რომელმაც შიგ გულში ჩასცა დანა. გაუწარებულმა დაქრლმა კაცმა ურემი მიატოვა, რომ როგორმე თავი დაეფწია გამფეც-ბულ საათაშვილისაგან, მაგრამ ამაოდ. უკანასკნელს წამოეშველა მისი მოყვარე პაატაშვილი სოფ. დიბრის მცხოვრები და ორივემ ხელ-ახლა დასქრეს ისედაც სულთ-მოძრავი ადამიანი და ჰომაში მიავდეს. მეორე დღეს დილა ადრინად ელიზბეგ-შვილი გვედარი ნახეს ქაობში. მველდები დაიჭირეს, დანაშაულში გამოტყდნენ. ჯიბეში გასასხიანებულ დანა უპოვეს. აი მეორე ამბავიც. ქარელიდან რუისში დაბრუნებულიყო ისევ ენაწაშვილი. გზაში წამოეწია კუთხაშვილი და დაუწყო ყოვლად უმზებლოდ ცემა და სულ თავ-პირი დაუხსნილიანა. რომ ხალხი არ წამოეშველბოდა ელიზბეგ-შვილის ბედი ეწეოდა. რომ ჰკითხეს „რას სჩადილი ამას“-ო. უპასუხა „მომეხსიანათა და იმისათვის ჩავიდინე“-ო. კარგი „მომხსიანათა“-ი?!

ადგილობრივი მცხოვრები. სამტრედიის ჭირ-გარამი სამტრედიის წერა-კითხვის საზოგადოება კარგა ხანია არსებობს, მაგრამ მისი გაკეთებული და ხნის განმავლობაში ბევრი არაფერი გვიანახეს-რა გამფაღტყავებულ ხალხის სასარგებლოდ. მას შეეძლო დაე-

სამტრედიის წერა-კითხვის საზოგადოება კარგა ხანია არსებობს, მაგრამ მისი გაკეთებული და ხნის განმავლობაში ბევრი არაფერი გვიანახეს-რა გამფაღტყავებულ ხალხის სასარგებლოდ. მას შეეძლო დაე-

სამტრედიის წერა-კითხვის საზოგადოება კარგა ხანია არსებობს, მაგრამ მისი გაკეთებული და ხნის განმავლობაში ბევრი არაფერი გვიანახეს-რა გამფაღტყავებულ ხალხის სასარგებლოდ. მას შეეძლო დაე-

სამტრედიის წერა-კითხვის საზოგადოება კარგა ხანია არსებობს, მაგრამ მისი გაკეთებული და ხნის განმავლობაში ბევრი არაფერი გვიანახეს-რა გამფაღტყავებულ ხალხის სასარგებლოდ. მას შეეძლო დაე-

სამტრედიის წერა-კითხვის საზოგადოება კარგა ხანია არსებობს, მაგრამ მისი გაკეთებული და ხნის განმავლობაში ბევრი არაფერი გვიანახეს-რა გამფაღტყავებულ ხალხის სასარგებლოდ. მას შეეძლო დაე-

სამტრედიის წერა-კითხვის საზოგადოება კარგა ხანია არსებობს, მაგრამ მისი გაკეთებული და ხნის განმავლობაში ბევრი არაფერი გვიანახეს-რა გამფაღტყავებულ ხალხის სასარგებლოდ. მას შეეძლო დაე-

სამტრედიის წერა-კითხვის საზოგადოება კარგა ხანია არსებობს, მაგრამ მისი გაკეთებული და ხნის განმავლობაში ბევრი არაფერი გვიანახეს-რა გამფაღტყავებულ ხალხის სასარგებლოდ. მას შეეძლო დაე-

სამტრედიის წერა-კითხვის საზოგადოება კარგა ხანია არსებობს, მაგრამ მისი გაკეთებული და ხნის განმავლობაში ბევრი არაფერი გვიანახეს-რა გამფაღტყავებულ ხალხის სასარგებლოდ. მას შეეძლო დაე-

არსებინა საკვირაო სკოლა. ეს შარშან კიდევ განიზახეს, მაგრამ „ზოგიერთებმა“ ჩაშალეს ეს საქმე. დაგვიარსეს მხოლოდ ერთი ბიბლიოთეკა-სამკითხველო, რომელიც უსასპრობისა გამო სულსა და ფასს წრეულს დიწვეს „კიოსკის“ აშენება და ეხლახან მათათვის. ჯერ-ჯერობით შიგ არა წარმოებულს-რა.

ჩვენი საზოგადოება სწავლა-განათლების მხრით ძალიან ჩამორჩენილია სხვა დაბა-ქალაქებს, მაგ. ხონს, სენაკს და სხვ. იქ თუ სამოქალაქო და სამეურნეო სასწავლებლების არსებობენ და ერთ-გან მასწავლებლების სემინარია; აქ იმის მაგვარი არსფერი მოიძებნება. შარშან თითქმის კიდევ განიზახეს აქ სამოქალაქო სასწავლებლის დაარსება, ორი ადგილიც ჰქონდათ ამორჩეული ამისათვის. ან უნდა დავარსებოთ სოფ. კულაშში ანდა და. სამტრედიოში, მაგრამ აქაც ჩვენ არავინ გამოავლინდა მზრუნველი და ჩი-შალა საქმე. სოფ. კულაშში დაარსეს, ჩვენ კი დავრჩით ხელ-ცარიელი.

ცხლა შევხვით აქაურ სანიტარულ კომისიის მოქმედებას. ეს კომისია არსებობს ჩვენს დაბაში მხოლოდ ქალღელზე. საქმის მხრით „სალათა“-ს ძილს მისცემია, არ ფიქრობს, რომ ბაზარს პატრონობა ესაქიროება და სისუფთავე. უწინ ზაფხულში და გაზაფხულზე თვეში ორჯერ ჩამოვილიდნენ ხოლმე დაბას და გაწმენდდნენ. ცხლა კი ისე ვივლის ხოლმე თვე-ში, რომ კომისიის წევრს ტყუილად გასტირნებულს ვერ დანიახავთ ბაზარში. დროა ყურადღება მიექცეს ამას.

აგერ რამდენი ხანია აქ განიზახეს საზოგადო აფთიაქის დაარსება. საზოგადოებამ განაჩენიც დაადგინა და წარუდგინა ქუთაისის გუბერნატორს დასასტკიცებლად. აფთიაქის დაარსების საქმეს სათავეში უდგენ შემდეგი პირები: ექ. ი. ე. ჯაში, პროფიზორი ვ. ი. ცაგარეიშვილი, დაბის მაისახლის ი. პაპავა და დგუტატი ი. პაპავა. ენახათ ქუთაისის გუბერნატორი როგორ შეხედდეს ამ სასარგებლო საქმეს.

„მეუსხისი“ კეპი

ქალაქის შუაგულში, გოლოვინის პოპს., ანთაშოვის სახლში,

ახლად გადაკეთებული და კარგად მოწყობილი ეოჯახებისათვის. ნომრები 80 კაპ. 5 მანეთამდე დღე და ღამეში. თვეობით 15—30 მანეთამდე. ბევრი ფანჯრები ქუჩისკენ არის. არის ოთახები, რომლის აივნებზე ქუჩის დაპყრებენ. საშხედო პირებს უთმობენ. ცხელი და ცივი ვანები, ელექტრის სინათლე. ტელეფონი № 499.

საღიანის თევზის მოჭრეთ და მრეწველი ამ. აგვავლოვავის მაღ.ზაია

პუშკინის ქუჩა, საკუთარი სახლი № 9. ტელეფონი № 712

ახალ-ახალი ზუთხი (ოქტრინის) და სარანა (სე